

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

-

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

KEHA-keskus pitää lähtökohtaisesti kannatettavana, että hankintayksiköitä kannustetaan hankinnan huolelliseen valmisteluun ja markkinakartoitusten hyödyntämiseen. Ehdotettu hankintalain 65 § antaa hankintayksikölle liikkumavaraa markkinakartoituksen tekemiseen, mutta toisaalta pykälän väljyys toteuttamistapojen suhteen voi tarkoittaa sitä, että käytännössä pykälän tarkoitus ei täyty. Markkinakartoitus voi olla näennäistä, mutta sitä voidaan silti käyttää perusteluna sille, että hankintaa ei tarvitsisi kilpailuttaa uusiksi 125 §:n tarkoittamissa tilanteissa. Esimerkiksi pykälän perusteluissa on mainittu, että markkinavuoropuhelua voidaan toteuttaa vapaamuotoisin keskusteluin.

Ehdotetun 65 §:n perusteluissa on mainittu, että markkinakartoitukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi hankintayksikön tulisi kiinnittää erityistä huomioita kartoituksen toteutusajankohtaan. Tätä ei ole kuitenkaan tarkemmin avattu, että mitä tällä tarkoitetaan, varsinkin kun toteuttamiskeinoina voi olla aiemmin mainittu vapaamuotoinen keskustelu.

Ehdotettu 65 §:n 3 momentti koskee ennakoidulta kokonaisarvoltaan yli 10 miljoonan hankintoja. Näissä arvoltaan suurissa hankinnoissa tulisi pykälän sanamuotojen mukaan tehdä markkinakartoitus TAI arvioida hankinnan eri toteutusvaihtoehtoja osana hankinnan suunnittelua. Ehdotetuissa 125 §:ssä ja 75 §:ssä viitataan sanamuotojen perusteella vain markkinakartoitukseen. Näin ollen jää tulkinnanvaraiseksi onko tuo 65 §:n 3 momentin vaihtoehtoinen toteutusvaihtoehtojen arviointi riittävä syy hankinnan osiin jakamatta jättämiselle tai keskeyttämiselle. Toisaalta eri toteutusvaihtoehtojen arviointi voi olla myös osa markkinakartoitusta, joten onko tätä ehdotetun 3 momentin lisävaihtoehtoa edes tarvetta mainita pykälässä.

Lisäksi ehdotetusta hankintalain 125 §:n hankintamenettelyn keskeyttämisvelvoitteesta voi aiheutua turhia prosessikustannuksia hankintayksikölle. Voimassa olevan hankintalain 40 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti hankintayksikkö voi valita suoraan hankinnan, jos avoimessa menettelyssä ei ole saatu lainkaan tarjouksia. Lisäedellytyksenä on, että alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta. Mikäli tarjouksia tulee yksi, ehdotettu hankintalain 125 § voi pakottaa hankintayksiköt alentamaan tarjouspyynnön ehtoja hankinnan kohde huomioiden tarpeettomasti. Mikäli hankinta joudutaan 125 §:n nojalla keskeyttämään ja hankintayksikkö uusii tarjouskilpailun, voi siitä tulla hankintayksikölle prosessikustannusten lisäksi konkreettisiakin lisäkustannuksia, mikäli tarjoajia on edelleen vain yksi ja tarjottu hinta edellistä tarjouskierrosta korkeampi. Tästä näkökulmasta hankintayksikölle voisi olla parempi tilanne, että tarjouksia ei saada avoimeen menettelyyn lainkaan. Ehdotettua hankintalain 125 §:ää tai sen perusteluja tulisi täsmentää siltä osin, että mikäli tarjouksia tulee vain yksi, mutta tarjous ei ole tarjouspyynnön ehtojen mukainen, hankintayksikkö voi soveltaa voimassa olevan hankintalain 40 §:n 2 momentin 1 kohtaa.

Toisaalta nyt ehdotetuissa lainsäädännön muutoksissa ei ole otettu huomioon sitä, että missä määrin hankintayksikkö saa muuttaa tarjouspyyntöä ja hankinnan kohdetta, jotta se katsotaan vielä samaksi hankinnaksi. Pykälän sanamuoto viittaa sopimuksen kohteeseen, mutta voihan olla, että sopimuksen kohdettakin on tarpeen syystä tai toisesta muuttaa ensimmäisen kilpailun jälkeen. Tältä osin pykälä jättää liikaa tulkinnanvaraa.

Ehdotetussa 75 §:ssä käytettyä muotoilua voi tulkita niin, että hankinta voidaan jättää jakamatta osiin, jos on tehty markkinakartoitus. Suhteessa siihen, että markkinakartoitusta koskevassa pykälässä on jätetty toteuttamisvaihtoehdot hyvin väljäksi, voidaan todeta, että pykälän tarkoitus ei välttämättä tällä muotoilulla toteudu. Ehdotetun pykälän perusteluissa taas todetaan, että hankinnan jakamatta jättämisen tulisi perustua markkinakartoitukseen tai muuhun hankinnan toteutustapaa ja sen kustannustehokkuutta koskevaan selvitykseen. Näin ollen pykälän muotoilua tulisi tarkentaa, jos sen halutaan tarkoittavan sitä, että markkinakartoituksen perusteella ollaan todettu, että hankinta on tarkoituksenmukaista olla jakamatta osiin.

Mietinnössä on ehdotettu, että hankinnan jakamista koskeva muutoksenhakukielto poistettaisiin hankintalaista. Ehdotetun 75 §:n mukaan hankintayksikkö voisi jättää hankinnan jakamatta osiin, jos hankintaa on edeltänyt 65 §:n mukainen markkinakartoitus. Koska markkinakartoituksen toteuttamiskeinot ovat jätetty niin avoimeksi, saattaa tämä johtaa tilanteeseen, että markkinaoikeudelle tulee valituksia siitä, onko hankinta jätetty jakamatta osiin riittävin perustein eli onko markkinakartoitus toteutettu ehdotetun pykälän mukaisella tavalla.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**
-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**
-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**
-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**
-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä

keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopuminen on kannatettavaa.

Poissulkemista koskevilla perusteluilla viitataan siihen, että hankintayksikön pitäisi vaatia tarjoajaa korvaamaan alihankkija tai voimavarayksikkö. Käytännössä voimavarayksikköä ei voi vaihtaa, koska kyseessä olisi tarjouksen muuttaminen.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Ehdotetun hankintalain 101 §:n mukaisesti jälki-ilmoitus tulee toimittaa jatkossa myös kansallisista hankinnoista. Tämä lisää hankintojen avoimuutta ja tukee hankintojen kansallista seuranta. Jotta ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen ei lisäisi tarpeettomasti hankintayksikön hallinnollista taakkaa, tulisi hankintailmoituslomakkeiden ymmärrettävyyttä ja automaatiota kehittää.

Muut huomiot

Ehdotetun hankintalain 101 b §:n säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan pykälän vastaavan voimassa olevan lain 107 §:ä. Pykäläviittauksessa on virhe, ehdotettu pykälä vastaa voimassa olevan lain 111 §:ä.

Ehdotetuissa 105 ja 106 §:ssä voisi selkeyden puolesta viitata hankintalain liitteen E hankintoihin, kuten 124 §:ssäkin on.

Halonen Miikka
KEHA-keskus

Tervo Paula
KEHA-keskus